

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת שלח

א. המלבי"ם - התורה והמצוה.

פרק יד' פסוקים יז'-כג':

(יז) ועתה יגדל נא, ר"ל כי הגבורה תתראה בשני אופנים, אם במה שינצח את זולתו אם במה שינצח א"ע. וזה הגבורה היותר מופלגת ע"ד: טוב ארך אפים מגבור, ואחר שהתכלית היה להראות את גבורתך, הנה בזה שתנצח מדת הנקמה והכעס יגדל כחך בעיני כל כאשר דברת לאמר שאתה מנצח מדת האף באופן זה: (יח יט) ה' ארך אפים, הנה לא הזכיר מן הי"ג מדות אל רחום וחנון ואמת נוצר חסד לאלפים ונושא חטאה, כי אחר שגלה לו שרוצה לכולתם יען שראה שלא ישובו לעולם ואין להם שום תקנה, ושמה שרוצה לכולתם אינו מצד הנקמה על העבר רק כדי לתקן הקלקול בעתיד, כמשל בעל הכרם שנשחת כרמו שעוקר את הגפנים הנשחתים כדי להציל את הגפנים שעדיין לא נשחתו (כג"ל פסוק י"ב), א"כ השחתה זו אינו מצד מדת הדין רק מצד מדה"ר שירח' על הכרם בל ישחת לגמרי (ע"ד שאמרו שהרשעים מהפכים מדה"ר למה"ד) א"כ אין מקום להזכיר פה מדת רחום וחנון, וכן לא מדת אמת, כי העונש הזה הוא מצד מדת אמת, וכן לא מדת נוצר חסד, ולא מדת נושא חטאה שהם היו מזידיים. והזכיר רק המדות שמצדם יבקש עליהם. שהוא מדת ארך אפים שמבקש שיאריך אפו ולא יכלם תיכף, רק יפקוד עון אבות על בנים בזמנים מתחלפין, והזכיר מדת נושא עון ופשע, שכבר התבאר אצלי שיש הבדל בין סליחת עון ובין נשיאת עון, הסולח מעביר את העון מן המציאות כאלו לא היה במציאות כלל, וע"כ לא תמצא סליחת עון רק אצל ה' לבד, לא מאדם לאדם, כי האדם

הגם שעובר על פשע ונושא פשע לא יוכל לסלוח והוא שישוב דבר שהיה במציאות כאילו לא היה כלל, וכבר בארתי זאת בארך בהתו"ה (ויקרא סי' רע"ב). והנה מצד כל אלה המדות שחשב א"א שיסלח את העון היינו שישוב העון כאלו לא היה במציאות כלל, רק יצויר שנושא את העון וסובלו ויאריך אפו לדורות הבאים, אבל שיסלח את העון זה לא יצויר רק ע"י מדת רב חסד, כי החסד אין לו גבול והוא בלתי משקיף על מקבל החסד, וע"ז הוסיף לבקש סלח נא לעון העם הנה כגדל חסדך שע"י מדת חסד יוסיף לסלוח העון שיהיה כאלו לא היה במציאות כלל וכמו שכבר, נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה ותרגלת עמם במדה זו:

(כ) ויאמר ה' סלחתי כדברך, ר"ל סלחתי לא כפי שהתפללת שיהיה כאלו לא חטאו כלל ואכניסם אל הארץ, רק יהיה כדברך שאמרת שלא תמית אותם כאיש אחד לבל יאמרו הגוים מבלתי יכולת:

(כא כג) ואולם בכל זאת חי אני ר"ל אני נשבע שכבודי ימלא את כל הארץ ולא יאמרו מבלתי

יכולת כי אביא את בניהם אל הארץ, אבל האנשים הרואים כבודי וכו' לא יראו את הארץ, וזה לא יהיה מצד הנקמה על החטא שע"ז אמר סלחתי רק מצד שאחר שהם לאפרים ביכלתי ויודעים רבונם ומתכוונים למרוד א"א שיתקיימו בארץ, וי"ל שלזה אמר וימלא כבודי את כל הארץ ר"ל אחר שהארץ הזאת מלאה מכבודי ושכינת, א"א שימצאו בה אנשים מנאצי ה' ובזוי כבודו:

אלול

כאורה מה הפושי האפשרי בפסוק יז'?

שלח

- 6. **למה רק הקפ"ה יכול לזכות באופן מלא?**
- 7. **לפי זה "חסד" היא מידה אלוקית בלבד, איך בכל זאת אנו מצווים לעשות חסד?**
- 8. **מה הדיוק ביהיה תשובת הקפ"ה למשה?**
- 9. **איך זה אכן היה במציאות?**

* * *

ב. הכתב והקבלה.

פרק יד' פסוקים יח', כ':

(יח) ארץ אפים. יאריך פני הסגסחו על צרותיו לצלי התנהג עמכם בהסגסח פנים מהם (נאחזיכטספֿללל, לאחגויריגער טשויער), וענינו מצוה צממות צויער חף ס' צממס. ע' תקונים ד' קכ"ח ע"ב ארץ אפים וואי חמים דילי וכו' יאר ס' פניו, ישא ס' פניו: גושא עין. ח"א שניק, וינע"ת שרי, וכבר מלאנו לשון נשא על פניו הצטול והסילוק, כמעט ישאני (איוב ליב) פירס"י יסקני מן העולם, ומזה וישאם דוד (ס"ב ה') סילק וצטל העלבים מן העולם, וכן ומשא הארץ ומניו (נחום אי) תצטל ותסלק ותרגומו ומרובת, ומזה ולא ישא אליהם נשם (ס"ב י"ד) כלומר אין לטוט לצטל ולסלק הגשם, כי צטוט רשע מדרכו ומיה לצל ידס ומנו נדס, וכן יאמר האשכנזי על צטול וסלוק היות הדבר (דיא זאכע איז אויפגעהאצטען), וזה ענין נשא עין, וצדע"א מהימנא (פנחס רומ"ס) זה צין נשא לנשא נשא מטולא, נשא סליקו למטולא, ע"ס: ונקא לא ינקא. מענין ונקא לא חנקך (ירמ"י ל') דתרגומו ואישילאם לא אישילינך, ולרס"י סס לשון עיאות והשמד, וז"ל הר"ס צ"מ סס, ענין כריחה כמו ונקחם לארץ חשב (ישע"י ג'), כי כל הגונב מזה כעוה נקס (זכרי"י ה'), וגם סס מענין נקיות, כי הנכרת מן העולם, העולם נקי ממנו, ונקס לא חנקך מן העולם שיסאר העולם נקי מונך, ע"כ. ויתכן שמה ונקיחי דמס לא נקיחי (יואל ד') הראשון לשון כריחה והשמדה והשני שלילת נקיו' העונס (וא"ל לדומק המפרשים סס), וכן כאלן ונקס לא ינקא, לא יכריח וישמיד לגמרי (ער פֿערטילגט ניכט, קאָטטעט ניכט גאנץ אויס), ע"ד מאמרס הכריחות אינה אלא חזון וכל חזנה אינו רק לצעלי: סקר עון אבות. מענין לא נסקד ממנו אי"ס, ויסקד ונקס דוד, וטעמו מנכה ומסכר עון האבות הרשעים צטציל צניהם הכליקים צילאו מהם (וינדערט דער פֿאָטערטראַשע דער קינדער חעגען), ומצוה ציחרו. וצמכילחא דרסצ"י ח"צ ד' רע"ד אי' ומקדתי צצטעט פסעס, ומקדתי זעיר זעיר, סוקד עון חצות על צנים זעיר. נטן זעיר על לא וזעיר על לא וישחזיב הוא ואצוי מענשא דהוא עלמא דהא צרס נאכא אכא ע"י רס"י כי חשא ל"ב ל"ד ומקדתי גו': (ב) סלחתי בדברך. כשאמרתי אכטו צדצרי, סלסחי צזה סאושן שאלתה אמרת כי לא היחה כוונתי להמית את כלס יסדיו כ"א מעט מעט אציהס צמדצרי ולא יכנס איס אל הארץ (רע"ס), ולכן אמר סלסחי צעצרי ולא אמר סולח אני, כי אין סגרי צדעת עליון ית':

מלאכה

- 1. מהי המדרתו למשל ארץ אפיים?
- 2. למה "אפיים" דוקא ולא לפון יחיד?
- 3. מה הפציה עם: "נושא צוון" ואיך מפרשים התראס ויונתן בן-צוויאף את המושל הנה?
- 4. מהי דעת פרשנו בנדון?
- 5. פירוש מצין נותן פרשנו לצנין "ונקה לא ינקא", מה הפציה ומה פירושו?
- 6. התוכף למצוא סצד לדעתו במושל הנורא se "יודנריון"?
- 7. פירוש מהפכני נותן פרשנו למשל: "סוקד אבות אל פני", מהו פירושו ואיך זה מסתדר?
- 8. "ברא מלכא אפא" מה הרציון סכך?
- 9. ידועה השקפת המדרש כי למרות צפן היו פסולות למשל כצ"י מצרחה להסקה מאותו טעם דלצ"ל, התוכף להסביר ולפרט?
- 10. מה הקשיים הפסוק כ'?
- 11. פרשנו צונה פירוש מרחיק לכת, התוכף לפאר?
- 12. למה פלשו צמר דוקא?

* * *

שלח

פרק טז פסוק יז:

וקחו איש מחתנו חמה אני מי עור עיני שכלם בזה לבא בזה הנסיון לכנה
 סכות א) כי בעיניהם ראו טיחת נרב ואביהוא וששמעו מאמר: והור הקרב
 יומת" (כמדבר א' ניא) הכולל אפילו הלויים וזה מענה שניה. ג) כי החמשים
 ומאתים לא היו משבט לוי ומתעברים על ריב לא להם. ו) כי כבר ידעו כי כח
 לנביא וכל שכן ארון הנביאים להעניש כל הזולקים על דבריו. ה) כי היה להם
 לירא כי משה היה בטוח עושה הכוונה בו, ומה ראו על ככה אותן
 מאתים וחמשים ומה הטעם אשר נסמכו עליה, כי גם קרה אשר עינו הטעתו והיה
 משבט לוי היה לו לירא מזה, כי גם משה היה זר בענין לקיחת המחנה והקטרת
 אעים שכבר ראו כי שמש משה זי ימים בשבעת ימי המלואים. והתשובה כי
 מרוב הסתבכם במחלוקת ואהבת הנצוח לא נתנו לכם להבין דברי משה שיוזרו
 על צד האיום והנסיון שיולד מזה שום דבר לחולקים לרעתם. כי כן דרך בעלי
 הנצוח שלא יראו הנולד וחשבו כי באמרו: והיה האיש אשר יבחר יי הוא הקדוש
 שיהיה זה שיעשה. איוה אות וסימן יהיה טוב לנבחר, לא שיויק לשאינן נבחרים,
 ושהיה להאמין כי בזה בחר יי, לא על דרך הנקמה והחרון. והוא שירד אש מן
 השמים על מחת הנבחר לבר. וכאשר ראו כי משה כבר נתן העבודה לאהרן
 חשבו ודנו בעצמם לרוע לבכם ולבקשת הנצוח אשר הוא ריש כל מרעין שיהיה
 זו הוראת שעה ושלא ימשך נזק מזה רק אות וסימן הבחירה לבר. ואל יקשה
 בעיניך מה שהודיעם משה ואמר אל העדה לאמר: סורו נא מעל וכי פן חספו
 וכי, אם כמות כל האדם ימותון אלה וכו' כי אז כבר לקחו איש מחתו ונתנו
 בהם אש ושמו עליהם קטרת. ויש ויהי ככלות לדבר וכי ותבקע האדמה, ואש
 יצאה מאת יי, ועל כן כאשר ראו העם העונש הנמשך כתיב וילונו כל ערת בני
 ישראל ממחרת וכו' אחם המתם את עם יי בתרגומו²) ולא השלימו דברי
 תלונתם כי חכף בהקהל העדה כסה הענן אל אהל מועד וכאו משה ואהרן בתוכו
 והמה ראו ונבהלו ושתקו. ונכון הוא שהקטרת אשר הקריבו השורפים הוא
 מהקטרת¹) הנבחר וזהו סבה שהמות נתון בתוכו לבל הזר הקרב שנא ואיש אשר
 יתן ממנו על זר ונוי (שמות ל' ליג), או אולי לא לקחו הם אש מעל המזבח
 והקטרת הם עצמם עשאוהו, ולא חשבו בזה עונש, אחר שמשה צוה בזה. ולזה
 ביאר ויקחו איש מחתו ושימו עליה קטרת ולא אמר הקטרת, ושימו עליהם
 אש ולא אמר מאש המזבח. וזהו סם המות²) מכל אשר יעשה כמות להריח בת,
 ולזה בא הצווי לאהרן קח את המחנה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת
 הרגיל לתת בו, ותהיה המזבח נמשכת גם כן אל קטרת:

אגלות

1. כרשנו קופצ כי "משה ציוור צני כלם" ומצפה חמש טעות, התוכל למנותם ולהסבירם?
2. "צד האיום והנסיון" מה פירושו כאן?
3. מה היתה טעותם וכמה לא חספו צד הסוף?
4. כמה לא למדו מן הצובדא שמה נתן הצובדא לאהרון?
5. כמה אין מקום להקשות אחרי הודעת משה וצוד לפני הביצוע בפועל?
6. מה ולמה היתה תאוצת בני ישראל בראותם את הצונן הנורא?
7. שתי אפשרויות שונות מצפה כרשנו בצנין הקטרת, מה הן?
8. לפסול איך הפסוקים מאשים שם את כל המצפה?

ד. המשתדל .

פרק יז פסוק יז: [יז] משה ממה רבית אב: להשביח התלונות על הלויים מפני הבכורות כדברי
 רמב"ן. כי ה' הוכיח בנס זה שאינו חפץ בשאר השבטים, ואם הקהל לא יערערו
 על הכהונה, גם הלויים ידמו, כי קרח לא מצא מקום לערער אלא על ידי שנתחברו
 הקהל עמו. איש את שמו: שמות הנשיאים, והעד: ואת שם אהרן, כי הוצרך
 לפרשו, מפני שהוא לא היה נשיא. ומה שבחר לעשות הנס דוקא על ידי מטות,
 מפני שהלשון נופל על הלשון, שהשבטים נקראים מטות (יצחק פארדו).

אגלות

1. מה האמצעי שנקט כדי להשיג מריבה?
2. כמה הלויים ישתקו, לדעתו?
3. מה הקושי ב: "איש את מהו"?
4. כרשנו מוסוף למחן סיבת המחנה ציי המטות דוקא, התוכל להסביר?